

דף טו.

א"ל דשמואל לא שכיחא וחיישינן שמא באמבטי

עיברה.

א] מבואר מציאות שאשה מתעברת משכבת זרע של אחר שלא ע"י ביאה אלא באמבטי. יל"ע האם הולד שנולד דינו ככל בן שנולד מאב ואם, או כאן דלא היה ע"י ביאה אין הולד מתייחס לאביו, ועוד שאלות. ונ"מ בזמנינו בהזרעה מלאכותית.

- א. **דין הולד.** הנה בסוגיין מבואר דאשה שנתעברה באמבטי עדיין נשארת דינה כבתולה שהותרה לכהן גדול. אולם לא דנו מה יהא דין הולד כשתלד, האם בעל הזרע הוא אביו, והאם קיים מצות פריה ורביה ע"י בן זה שנולד מאשה שנתעברה כך. והרי ולד זה נולד באופן משונה בלי ביאת איש ואשה, ודלמא נפסק הקשר עם אביו, ועוד דנו אי הולד ממזר.
- ב. המקור הראשון לנידון כזה הוא דברי רבינו פרץ שכתב (בהגהותיו על הסמ"ק) והובא בהב"ח (יו"ד סי' קצ"ה ה') דאשה נדה יכולה לשכב אסדיני בעלה ואין לה לחשוש שיהא שם זרע בעלה ותתעבר ותלד בן הנדה, דכיון דאין כאן ביאת איסור 'הולד כשר לגמרי'. והוסיף דאפילו כשתתעבר משכבת זרע של אחר הולד כשר, והביא ראיה מבן סירא דכשר היה.
- ג. והוסיף הרבינו פרץ דהא דנזוהרות הנשים מלשכב על סדינים ששכב עליהן איש אחר פן תתעבר משכבת זרעו, היינו משום דקפדינן אהבחנה גזירה שמא ישא אחותו מאביו כדאיתא ביבמות (דף לו.) [ור"ל דלמא תגדל בן הזה ותנשא לבתו של בעל הזרע והרי אינו יודע בנו של מי הוא, ונמצא פוגע בערוה ונושא אחותו מאביו].
- ד. בחלקת מחוקק (סי' א' סק"ח) נסתפק באשה שנתעברה באמבטי אם קיים האב פריה ורביה, ואם מקרי בנו לכל דבר.
- ה. ובבית שמואל (סק"י) והמלי"מ (אישות ט"ו ד') כתבו דספיקתו נפשט מרבינו פרץ הנ"ל, מדיש חשש הבחנה על כרחך דהוי בנו לכל דבר. [וצט"ז כתב דלינו ראייה דשמא לחומר אמינין דחוששין להצננה אצל לא לקולא 'צפרט צמידי דמליחו צקוס ועשה והיא נתעברה מענמה דלינו יולא צוה'. ולכאורה כוונתו דכדרי הצרכי יוסף דאפשר דאפילו הוי צנו מ"מ כל שלא עשה מעשה מלוה של ציאה לא קיים פ"ו. וצנני אהונה (אישות ט"ו ד') דחה צאופ"א דהרי לעולם א"א לדעת שזה צנו ולמא זינמה וגם דלמא נתעברה צאמבטי מאיש אחר ופשיטא דלא משכחת לה שילא אדם די חוצתו ע"י עיצור צאמבטי כיון דא"א שיהא נודע שהצן שלו [וצנן סירא נודע ע"י ריה"ק].
- ו. באוצר הפוסקים (אה"ע סי' א') הביאו משו"ת בר ליואי (ח"יב סי' א') שנקט שאינו בנו, ובאג"מ (דלהלן) חלק עליו בתוקף.
- ז. **ממזרות.** לאחר שנתבאר דהוי בנו דבעל הזרע יש לדון אי הבן נחשב ממזר, והנידון תלוי בעיקר גדר של ממזרות האם הקובע הוא האיסור ביאה של חייבי כריתות דפועל הממזרות, או דחייבי כריתות הוא 'סימני' באיזה מין ערוה פועל ממזרות ע"י הולד המורכב משניהם, אבל גם בלי ביאה יש ממזרות. ונחלקו הגרשז"א והאג"מ להיכן הדברים נוטים.
- ח. ומדברי הסמ"ק כבר נתבאר להדיא מהא דבן סירא דגם מאיש אחר אין הבן ממזר אלא הוי כשר לגמרי. וכ"כ באג"מ (אה"ע ח"א סי' י' וסי' ע"א) דהדבר ברור מהך רבינו פרץ דהולד כשר, והרי דבריו הובא בב"ח ובית שמואל וט"ז ומל"מ ושום אחד מהם לא חלק עליו, וא"כ יש לנו הלכה פסוקה דהבן אינו ממזר והיא כשר לגמרי, [ורק עדיין נשאר איסור הבחנה דאינו יודע ממי הזרע ושמה ישא אחותו, וכתב דיש עצה להטיל זרע מנכרי דאז ליכא חשש דשמה ישא בת אחותו].
- ט. אולם הגרשז"א במנחת שלמה (תנינא, אה"ע סי' קכ"ד) כתב דלא פשיטא ליה כלל, ויתכן דתוס' חולק על רבינו פרץ ונקט שיהא תלוי בב' תירוצי התוס' [ביבמות דף טו: ד"ה קסבר] אי יש ממזרות בלי ביאת איסור. וכן נקט בזכר לחגיגה בסוגיין.
- י. הרמב"ן (ויקרא י"ח כ') כתב על הקרא דואל אשת עמתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה, דאפשר שאמר "לזרע" להזכיר טעם האיסור כי לא יודע הזרע למי הוא ויבאו מזה תועבות גדולות ורעות לשניהם.
- יא. בשו"ת דברי יואל (ח"יב סי' ק"י) חידש דיש ללמוד מהרמב"ן דמאחר דקבעה תורה איסור אשת איש מחמת הזרע שלא יהא ידוע הזרע למי, לכן אסור להכניס זרע לאשת איש להוליד זרע מאיש אחר, והאדמו"ר הרחיק ללכת לחייב כרת על הרופא המכניס הזרע, וכתב דליכא ראיה מרבינו פרץ דהוא דיבר כשנכנס הזרע מאיליו אבל להכניס הזרע בידים הוא איסור מה"ת, והוסיף דהאשה נאסרת לבעלה והולד ממזר מה"ת [ועוד דן משום הבחנה]. וכמובן דדבריו תמוהין מאד, וכמש"כ האג"מ (בשו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' נ"ב סוף אות י"ד), ועיין בתשובות והנהגות (ח"א סי' תר"צ) מש"כ להצדיק דבריו.
- יב. בשבט הלוי (ח"ג סי' קע"ה) הביא דברי האדמו"ר מסאטמאר וחדש אפילו נימא דליכא חיוב כרת מ"מ יש איסור עשה דנלמד ודבק באשתו ולא באשת איש דע"י יצירת הולד משניהם נאסר וכו' ולכן יש איסור דאורייתא באיסור עשה ע"ש. ע"ע בשו"ת חלקת יעקב (ח"א סי' כ"ד), ובציץ אליעזר (ח"ט סי' נ"א), ובאג"מ אה"ע (יו"ד ח"יב סי' י"א) מה שהאריכו בכ"ז.

תוכן ענינים

- א. בענין דין הולד בנתעברה באמבטי
ב. בענין שורש חטאיו של אחר.
ג. בענין תחומין ברכיבה על סוס או מכונית.

אחר קיצץ בנטיעות וכו' מאי היא חזא מיטטרון דאתיהבא ליה רשותא למיתב למיכתב זכוותא דישראל וכו' אמר.. שמא חס ושלום ב' רשויות הן.

[ב] מבואר בגמ' כמה ענינים מאיזה טעם יצא אחר לתרבות רעה, דתחילה אמרו משום דראה מטטרות יושב, וחשב שב' רשויות הן. ולהלן (ע"ב) אמרו דזמר יוני לא פסק מפומיה, וספרי מינין נשרו מחיקיה, ותוס' הביאו עוד דברים ומה פשר הדבר.

- א. מבואר כמה דברים שגרמו לצאת לתרבות רעה. ויש להעתיק כולן בקיצור על סדר שנותיו.
  - א. כשהיתה אמו מעוברת ממנו עברה לפני ע"ז והריחה מאותו המין ואכלה, והיה מזדעזע בגופה כארס של נחש.
  - ב. אביו החליט במילתו של אחר למוסרו לתורה כדי שיגיע לו כבוד, ועי"ז היה ראשיתו של אחר 'שלא לשמה'.
  - ג. זמר יוני לא פסק מפומיה [פרש"י דהיה לו להניח משום חורבן בהמ"ק].
  - ד. הרבה ספרי מינין נושרין מחיקו.
  - ה. ראה אחד שנטל הבנים ושילח את האם וכי אייתי נפל ומת, ואמר היכן הבטחת התורה דלמען יאריכו ימך.
  - ו. ראה לשון רבי יהודה הנחתום נתן בפני כלב, אמר זו תורה וזו שכרה.
  - ז. ראה מטטרון יושב, ואמר דהרי ליכא למעלה ישיבה, ועי"כ דיש ב' רשויות, ויצא לתרבות רעה.
- ב. וצ"ב כל הך ענינא, ואיך יתכן דתנא גדול כאלישע בן אבויה רבו של ר"מ יצא לתרבות רעה ויחלל שבת בפרהסיא וכו'.
  - ג. במכתב מאליהו (ח"ג עמ' 175) האריך בטוב טעם, ואעתיק תוכן דבריו. דנמצא בכל עבירותיו בעיקר ב' דברים א' שלא לשמה, כדמצינו לגבי אביו, ונכלל בזה תאות הכבוד ושאר תאוה. ב' מינות [שתי רשויות, ספרי מינין, קושי בהבטחת שכר שילוח הקן, לשון של ר"י הנחתום וכו']. וב' דברים אלו של תאוה ומינות, הם הסיבה שהיה לו ירידה כזו.
  - ד. וביאר באופן נפלא, דיסוד של מינות ועי"ז הוא לעשות ככל תאוותיו, וכדאמרו בסנהדרין (דף סג:) יודעין היו ישראל שעבודה זרה אין בה ממש ולא עבדו עי"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסיא, והיינו דהאדם הולך אחר מינות כדי להתיר לעצמו כל תאוותיו, ולילך אחר נגיעותיו בלי שום מניעה. והנה ענינא דשלא לשמה היינו שהוא מתאוה לאיזה תאוה ועושה תורה ומעש"ט בשביל אותו תאוה. ונמצא דהיו ב' ראשי סיבות, מינות ותאוה.
  - ה. ובאחר היה הצטרפות של מינות ושלא לשמה ביחד, והיא מסוכנת מאד, דכפירה ומינות מפסידים את התמימות והאמונה פשוטה, ומאידיך גיסא המדות של תאוה יוסיפיו לו נגיעות ומגירות את הכפירה [דכל כפירתו הוא לתאוות].
  - ו. וז"ל אלה הן שתי הסבות שפעלו יחד באלישע בן אבויה, עד שנהפך 'לאחרי', השלא לשמה שהיה טבוע בראשית חנוכו עי"י שאיפת אביו לכבוד וכו' ומצד שני השורש למינות שהיה טבוע בו מראשית גידולו ריח בתי עב"ז שהיה מפעפע באמו בשעת עיבור, וגם אחי"כ כשעסק בספרי מינות, שני גורמים אלה הביאו לו רק הרס וחורבן כפי שהתגלה בסופו, עכ"ל.
  - ז. וסיים דמתוך הנ"ל אנו לומדים, דאדם שהוא בעל תאוה, וגם קרא ספרי מינות [או שיש לו ספיקות באמונה ח"ו] הרי הוא צריך להתעמק בב' דברים א' בלימוד התורה, ב' ובלימוד המוסר, דלימוד המוסר ישבור תאוותיו, ועומק ועיון התורה לשמה יביאנו אל אור האמונה ויתדבק אל נותן התורה ברוך הוא.

ת"ר מעשה באחר שהיה רוכב על הסוס בשבת והיה רבי מאיר מהלך אחריו ללמוד תורה מפיו, אמר לו מאיר חזור לאחריך שכבר שיערתי בעקבי סוסי עד

כאן תחום שבת א"ל אף אתה חזור כך וכו'.

[ג] יש מוכיחין מכאן דנאסר לצאת חוץ לתחום גם ע"י רכיבה.

- א. בב"י (סי' רס"ו) ובמג"א (שם סק"ז) דנו אי יש איסור תחומין ברוכב ע"ג הבהמה. ובפרט דהוי למעלה מעשרה.
- ב. וצדדו האם להוכיח מהכא דאחר אמר לו לר"מ שלא לילך משום תחומין ור"מ השיב לו אף אתה, הרי חזינן דאע"ג דהיה על הסוס היה שייך איסור תחומין, ובב"י הביא מהגהות מרדכי (פ"א דעירובין) שהוכיח כן מסוגיין, והב"י דחה הראיה, ובמג"א כתב לאסור, והוסיף דבזה מתיישב מעשה דאחר. ועי"ע בדברי יחזקאל (סי' ז') שביאר הענין בארוכה.
- ג. רש"י בבב"א (דף לו:) פ"י הא דאין רוכבין ע"ג בהמה שמא יצא חוץ לתחום, דמתוך שאינו מהלך ברגליו אינו רואה סימני התחום. ובהגהות מרדכי (עירובין סי' תקכ"ח) הקשה דחזינן באחר דשיער בעקבי הסוס. ותי' דמופלג בחכמה שאני.